

સંતસંગ બાંધવાટિકા

સંપાદક : શાસ્ત્રી હરિકેશવદાસજી (ગાંધીનગર)

વાંચવા જેવી વાત

- શાસ્ત્રી હરિપ્રિયદાસ (ગાંધીનગર)

આ છે જીંદગીનું સમર્પણ, આ છે કુરબાની. આવા સમર્પણ અને કુરબાનીની શક્તિ ઉપર ધર્મની ધજાઓ લહેરાય છે. ત્યારે તેનું ગૌરવ જાળવવું એ આપણું કર્તવ્ય બને છે. વાંચીએ એક સત્ય ઘટના. પ્રસંગ બન્યો છે અમદાવાદમાં.

સ્વામિનારાયણ ભગવાનના વચને કેટલાક સંતો ગોમતીપુરમાં ભિક્ષા માંગવા ફરતા હતા. એમાં યોગેશ્વરનંદ સ્વામી થોડાક વૃધ્ધ હતા અને બીજા બે-ત્રણ સંતો. “નારાયણ હરે સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ.”

બરાબર આ જ સમયે અસુરોનું મોટું ટોળું, તેણે ગોમતીપુરમાં જ પડાવ નાંખેલો. એણે આ સંતોને જોયાં એટલે તરત જ બોલવા માંડ્યા. ઓ...હો...હો... આજે અહીંજ મળી ગયા. સ્વામિનારાયણના સાધુઓ આવો બહુ દા'ડાથી ઈચ્છા હતી તમારા દર્શન કરવાની. ઉભા રહો. ઉભા રહો.... તમારી પૂજા કરવાની છે. ડરશો નહીં ડરશો નહીં તમારા ઉપર તો અમને બહુ ભાવ છે. મહાત્માઓ ઉભા રહો. આવી કપટવાણી બોલનારા આ

દુષ્ટજનો દોડીને આ સંતોને પકડી લે છે. પકડીને પોતાના પડાવમાં ધક્કા મારીને લઈ ગયા.

પછી ગાળો દેવાં માંડ્યા. જાણે બ્રહ્માનું પાંચમું મોઢું ફીટ કર્યું ના હોય. એમ ગાળોનો વરસાદ વરસાવવા લાગ્યા. ખાલી ગાળો દઈને ચલાવી લીધું હોત તો વાંધો નહોતો પણ મારવા માંડ્યા. વસ્ત્રો ખેંચી લીધાં. કેટલાક તો મુક્કા મારવા માંડ્યા. અરે કેટલાક તો પગથી તાડન કરવા લાગ્યા. તો કેટલાંક લાકડીથી મારવા માંડ્યા. આ સંતો શું કરે? બેસી રહ્યા. તો કેટલાક દુર્જનો કહેવા માંડ્યા કે મારશો નહિ, આપણે એક કામ કરીએ. આ બે સાધુ હાથમાં આવી ગયા છે, આપણે અહીં ઘણા છીએ. આપણા વાસણ એની પાસે સાફ કરાવો. આ બધું વળાવો. મજૂરી કરાવો અને નવરા પડે એટલે હાથે પગે બાંધીને ઓરડામાં પુરી દેવાં. આવી રીતે બકવાદ કરવા લાગ્યા.

આ બાજુ ખોખરા ગામની ભાગોળે સભા થયેલી ત્યાં દોડતાં કેટલાક સંતો પહોંચી ગયા અને મહારાજ આગળ બધી વાત કરી કે આવું થયું છે. મહારાજે હરિભક્તોની સભા સામે જોયું. હવે આ સંતોને કોણ છોડાઈ આવશે? બે જુવાનીયા હરિભક્ત ઉભા થઈ ગયા. શિક્ષાપત્રીમાં મહારાજે ક્ષત્રિય ભક્તો માટે લખ્યું છે કે શૂરવીરપણું અને ધીરજ યુક્ત થવું. શૂરવીરતાની સાથે ધૈર્ય જોઈએ. ધૈર્ય છે એ વિચાર છે. શૌર્યની બ્રેક છે. આ બંને ભક્તોને શ્રીજીમહારાજ કહે છે, હે ભક્તો! તમે શૂરવીર છો. તમે સાધુને છોડાવવા ઉભા થઈ ગયા પણ સાચવીને આગળ વધજો.

આ ભક્તોએ અમદાવાદ સાબરમતીનું પાણી પીધેલું એટલે તરત જ મહારાજની આજ્ઞાનો વિચાર કર્યો.

મહારાજે કહ્યું કે, તમારું શૌર્ય સાચવીને આગળ વધજો. એટલે જો જઈને સીધા જ શૌર્ય દેખાડીશું તો કદાચ આપણે પણ મુશ્કેલીમાં મુકાઈએ. માટે કાંઈક યુક્તિ (કળ) કરીએ અને સંતોને છોડાવીએ.

આ બંને ભક્તોએ કંઠી સંતાડી દીધી. કામ કરવું છે તો..... લલાટ ઉપર ઉર્ધ્વ તિલક-ચાંદલો હતો ભૂંસી નાંખ્યો. દોડીને બજારમાંથી રૂદ્રાક્ષની બે-ચાર માળાઓ લીધી અને પહેરી લીધી. લાંબા ઝબ્બા, હિરકોરી ધોતીયાં પહેર્યાં. અને કોઈ વિચિત્ર જ તિલક લગાવી દીધું. અને એ જમાનાના શેઠીયાઓ જેવા દેખાવા લાગ્યા. એક શેઠ બન્યો અને બીજો જાણે એમનો મુનીમ હોય એવો બન્યો.

જ્યાં બધાં અસુરો હતા. ત્યાં પહોંચી જાય છે. એ લોકોમાં જે આગેવાન હશે એ પાટ ઉપર બેઠેલો. ત્યાં જઈ હાથ જોડ્યા. એટલે એણે જોયું કે કોઈ શેઠીયા આવ્યા છે. એટલે આવકાર આપ્યો. આઈયે આઈએ શેઠજી ! કહાં રહેતે હો? અને આ શેઠજીએ કહ્યું. અમે તો અમદાવાદમાં રહીએ છીએ. ભગવાનની મહેરબાની થઈ ગઈ, વેપારમાં ખૂબ નફો થયો એટલે મનમાં વિચાર થયો, એક ભંડારો કરી નાંખીએ. એટલે આ અસુરોનો આગેવાન ખુશ થઈ ગયો. હા.....હા..... અચ્છા હૈ..... ભંડારા કરો. ક્યારે ઈચ્છા છે? ધર્મના કાર્યમાં ઠીલ ન કરવી જોઈએ. કાલેજ થઈ જાય. એટલે ભંડારામાં શું ઈચ્છા છે? શેઠ કહે છે, બીજું કાંઈ નહીં કાલી રોટી ધોલી દાળ. માલપૂવાને દૂધપાક. અસુરોને એમ થાય છે કે વાહ.....વાહ..... કાલે જલસો પડી જશે.

પછી આ બે શેઠીયાને કહે છે, “આવો...આવો..... અમારી આ જગ્યા જુઓ.” પછી અંદર ફેરવવા માંડ્યા. ત્યાં અંદર એક જગ્યાએ ખૂણામાં બે સાધુને બાંધેલા જોયા. હાથે ને પગે દોરડાં બાંધેલા અને એક થાંભલે ઉભા રાખેલાં. આ બંને ભક્તોએ જોયું એટલે એમનું કાળજું કંપી ઉઠ્યું. એવી રીસ ચડી કે જો કોઈ બંધુક હોત જોડે તો આ બધાની ઉપર ચલાવી દેત. પણ પછી તરત જ ઈષ્ટદેવનાં શબ્દો યાદ આવ્યા કે, “શૌર્ય સાચવજો.” એટલે એકદમ બંને જણા કહે છે, “માફ કરજો. અમારે ભંડારો નથી કરવો.” કેમ? અમારો નિયમ છે. જ્યાં સ્વામિનારાયણના સાધુડા દેખાય ત્યાં કોઈ સમર્પણ નહીં કરવાનું. અને આ લોકોએ વિચાર કર્યો. હવે શું કરશું? આ શેઠીયા તો આપણી જેમ સ્વામિનારાયણના દેષી છે. જો

ભંડારો.... માલપૂવા જોઈતા હોય તો આ સાધુડાઓને કાઠી મુકવા પડે. બધાએ ભેગા થઈને નિર્ણય કર્યો કે કાઠી મુકો. આ સાધુડા તો ફરીથી પકડાશે પણ આ શેઠીયા ફરી હાથમાં નહીં આવે. અને આગેવાન અસુરે કહ્યું, “નહીં.... નહીં.... શેઠજી ! આપ જે સાચા યાહતે હો એ સાહી હોગા.” અને શેઠજીના દેખતાં જ બે સાધુડાંને છોડી મૂક્યાં. ભાગો અહીંથી....

પછી શેઠજી બોલ્યાં કે “અબ સહી હૈ, તો ફીર કલ કા ભંડારા પક્કા, કાલી રોટી ઔર ધોલી દાલ.” આટલું કહીને બેઉ શેઠજી જતા રહ્યા. કાલ કોણે દીઠી છે.’ તે બધાએ માલપૂવા ખાધા કે મઠના રોટલા. બીજા દિવસે શું બન્યું એનો કોઈ પત્તો નથી.

આ બંને સંતોએ છુટતાની સાથે દોટાદોટ જઈને ખોખરાની સભામાં જઈને મહારાજને વંદન કર્યાં. બધી વાત કરી કે શું બન્યું હતું. મહારાજે કહ્યું, તો પછી કઈ રીતે છૂટ્યા? મહારાજ ! છૂટીએ એવું દેખાતું નહોતું પણ અજાણ્યા બે માણસો આવેલા. કોઈ શેઠીયા જેવાં હતાં. ત્યાં જમાડવા આવેલા પણ એ આપણા દેષી હતા. એટલે પેલા લોકોએ ભોજનની લાલચે અમને છોડી દીધાં. મહારાજે કહ્યું, એ દેષી નહોતા પ્રેમી છે. મહારાજે પછી પેલા બે હરિભક્તોને સભામાં ઉભા કર્યાં. અને સંતોને કહ્યું કે જુઓ આ કોણ છે? અને સંતો મનોમન તે ભક્તોને વંદી રહ્યા. પ્રભુ કહે છે, તમને છોડાવવાં માટે એવો વેષ ધારણ કરેલો.

મિત્રો ! જરા શાંતિથી વાંચશો અને વિચારશો તો સમજાશે કે આપણી પાસે જે વારસો છે તેનું મૂલ્ય શું છે? એટલું સમજાય તો ઘણું !!

જીંદગીને જોખમમાં મૂકે એવી અનેક ઉપાધિઓ સહન કરીને જેઓએ ઈષ્ટદેવ શ્રીહરિને રાજી કર્યો છે. એવા સંતોના દાખડા યાદ કરીને સહજાનંદી સિંહ બનીને નિયમ, નિશ્ચય અને પક્ષની બાબતમાં દૃઢ બનીને સાચા સત્સંગી બની રહેજો.

આ કેવી કસોટી ?

- નારાયણ વી. જાની (ગાંધીનગર)

મિત્રો ! તમે વારસદાર શબ્દ તો સાંભળ્યો જ હશે ને ! વારસદાર એટલે કે જે સંપત્તિ ઉપર પોતાનો કાયદેસર હક્ક સાબિત કરી શકે તે. સંપત્તિ પણ ઘણા પ્રકારની હોય

છે. આપણને એવું પણ સાંભળવા મળે છે કે પિતાની જમીન, સંપત્તિ, પ્રોપર્ટી હોય તેના પર તેના સંતાનોની વારસદારી આપો આપ આવી જાય છે. પણ એક એવી સંપત્તિ છે કે તેમાં કોઈ હોદ્દાની કે કોઈ પદની રૂએ વારસદારી નોંધાવી શકાય નહીં. તે સંપત્તિ છે જ્ઞાન.

પિતા વૈજ્ઞાનિક કે ડૉક્ટર કે શિક્ષક હોય તેનો દીકરો તેવો જ વૈજ્ઞાનિક કે ડૉક્ટર કે શિક્ષક બને તેના જ્ઞાનનો તે અધિકાર મેળવે તેવું શક્ય નથી. બની શકે ખરો, પણ તેના માટે તેણે મહેનત કરવી પડે. તપસ્યા અને કસોટીમાંથી પસાર થવું પડે તો જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય.

તે જ બાબત આધ્યાત્મિક માર્ગમાં પણ એટલી જ મહત્વની છે. ગુરુના જ્ઞાનને પામવા ગુરુના રાજીપાને પ્રાપ્ત કરવો તે ખૂબ જડરી છે. ગુરુ રાજી થાય તો શિષ્યમાં જ્ઞાનનું સિંચન થતાં વાર લાગતી નથી. પણ રાજીપો મેળવતા પહેલા શિષ્યે ઘણી કસોટીઓ સહન કરવાની કે કસોટીઓમાંથી પાર ઉતરવાની તૈયારી રાખવાની હોય છે.

અભ્યાસમાં તો એક બાબત નક્કી હોય છે કે નિયત કરેલા અભ્યાસક્રમના કોર્ષમાંથી જ પ્રશ્નપત્ર નીકળે અને તેના સાચા જવાબ આપે તે ઉત્તિર્ણ થાય પણ આધ્યાત્મિક માર્ગમાં ક્યારે, કેવા સમયે કેવી કસોટી થાય તેની કોઈ નક્કી પધ્ધતિ છે જ નહીં. આજે આપણે એવી જ એક નાની પણ ઘણી ઉપયોગી વાત વાંચીશું.

એક ગામમાં મંદિરમાં એક ગુરુજી રહે. ગામવાસીઓ તેમજ આજુબાજુના વિસ્તારના ઘણા ધર્મપ્રેમી જીવો પોતાને ગુરુજીના શિષ્ય માને. એવામાં એક સમયે ગુરુજીને ગુમડું થયું. આ બાબતની જાણ સમગ્ર શિષ્ય સમુદાયમાં થઈ ગઈ. તેથી એક પછી એક બધા આવે તે કોઈ પાટો બાંધે, કોઈ દવા લગાવે, શેક કરે એમ બધા સેવા કરવા લાગ્યા. ગુરુજી પણ એવા કે મુખ્ય પાટો કોઈને ખોલવા દે નહીં. બધા ઉપર દવા કરે. આ બાબતે ગુરુના મનમાં શું છે તે શિષ્યો તો શું જાણી શકે! એવામાં એક દિવસે તો ગુરુજીએ જાહેરાત કરી, “આ ગુમડાંના કારણે હવે મારો દેહ નહીં ટકે, સૌએ મારાં છેલ્લા દર્શન કરી લેવા.” આવી જાહેરાતથી શિષ્ય સમુદાયમાં તો સોંપો પડી ગયો. ગામ-બહાર ગામથી હજારો શિષ્યો આવવા લાગ્યા ને વિશાળ મોટી સભા ભરાઈ ગઈ. બાળકો, યુવાનો, વૃદ્ધો બધા જ આ સભામાં હતા.

ગુરુજીએ તો વાત શરૂ કરી - “જુઓ ભાઈઓ! તમે બધા જ મારા શિષ્યો છો. હું તમારો ગુરું છું. તમને ઉપદેશ આપ્યો છે, જ્ઞાન આપ્યું છે એનું પાલન કરજો. આ ગુમડું એટલું ઝેરી છે કે હવે મારો દેહ પડ્યા વિના નહીં રહે. મને જીવવા માટે તમે બધાએ ઘણી મહેનત કરી છે પણ હવે જેવી ઉપરવાળાની મરજી. એક વાત એવી છે કે મને વિચાર થાય છે કે તમને કહું કે ના કહું?” બધા શિષ્યો કુતુહલવશ વાત સાંભળવા ઉત્સુક થયા અને કહેવા લાગ્યા, ગુરુજી! તમે વાત કહો. ગુરુજી કહે, “વાત એમ છે કે આ ગુમડું ફાટે તે પહેલાં કોઈ શિષ્ય જો આ ગુમડું ચૂસી જાય તો હું જીવી શકું પણ જે ગુમડું ચૂસે તેનું તર્તજ મોત થઈ જાય.”

બધાને એવી ઈચ્છા તો હતી કે કોઈ ગુમડું ચૂસે ને ગુરુજી બચી જાય. પણ ... મરે કોણ! એવામાં એક યુવાન ઉભો થયો. “ગુરુજી! લાવો હું તમારું ગુમડું ચૂસી જાઉં.” ગુરુજી કહે, તું રહેવા દે, તું યુવાન છે. આ યુવાન કહે છે, ગુરુદેવ! તમારા માટે આ એક જીંદગી તો શું, સો સો.. જીંદગી કુરબાન છે. આટલું બોલતા તેણે તો ગુમડું ચૂસવાનું ચાલુ કરી જ દીધું. ગુરુજી કહે, બેટા! સ્વાદ કેવો છે? ગુરુજી, મને તો પાકેલી કેરીના જેવો સ્વાદ લાગે છે. અને ગુરુજી તો ખડખડાટ હસવા લાગ્યા. આખી સભાના દેખતાં એમણે પાટો છોડ્યો અને અંદરથી પાકેલી કેરી નીકળી.

આખી સભામાં ગુરુજીએ જાહેર કર્યું... કે મને ઘણાં દિવસોથી વિચાર આવતો હતો કે તમે આટલા બધા છો તેમાંથી મારો સાચો શિષ્ય કોણ? તે ખાત્રી કરવા માટે જ મેં આ પ્રયોજન કર્યું હતું. ને તેમાં મને ખાત્રી થઈ ગઈ કે આટલા બધામાં આ એક જ સાચો શિષ્ય મને મળ્યો છે. હવે હું તેને મારા જ્ઞાનનો વારસદાર નીમું છું. આમ, ગુરુજી દ્વારા લેવાયેલી કસોટીમાં જે શિષ્ય ઉત્તિર્ણ થયો તેને ગુરુએ કૃપા કરી જ્ઞાનનો ઉપદેશ આપી જ્ઞાનનો વારસદાર બનાવ્યો.

જોયું ને મિત્રો! કસોટી પાર કરવાથી શિષ્યને કેવું ફળ પ્રાપ્ત થયું. જો આપણામાં પણ ગુરુ પ્રત્યે, ઈષ્ટદેવ પ્રત્યે આવો સદ્ભાવ પ્રગટ થાય તો જીંદગીનાં સાચા રહસ્યોનું જ્ઞાન થાય અને જીવન ધન્ય થઈ જાય.